

**Mübin'in Kafkaesk Dünyası: Guaj Dönemi**

6 Kasım'da Galeri Nev İstanbul'da Mübin Orhon'un 30 guaj çalışması sergilenmeye başladı. Mübin Orhon mevzu bahis olduğunda guaj, teknikten çok daha ötesidir; Orhon'un bir dönemine işaret eder. 1924 doğumlu Orhon'un guaj dönemi 1970'lerdir. Renklerin açıktan koyuya/koyudan açığa tonlarının resim yüzeyinde kendine yer bulduğu bu dönemi Necmi Sönmez "Monokrom"(1971-81) olarak değerlendirir¹; bu saptama, guajlarla karşılaşma halinde daha iyi kavranıyor. Mübin'in guaj dönemi, sanatçının kızı Bénédicte Schribaux tarafından "Mübin'in dünya sanat tarihine attığı imza" olarak yorumlanmıştır. Mübin'in 1979'da biri Maçka Sanat Galerisi'nde diğeri de İstanbul Galata Sanat Galerisi'nde olmak üzere iki sergi açması üzerine Sezer Tansuğ sanatçuyu "Döne döne kendini İstanbul'da bulan bir Paris dervişi" olarak nitelenmiştir.² "Paris dervişi", Orhon'un en çok guaj dönemine yakışan bir sıfat bence. Çünkü Mübin'in ortaya koyduğu guajlar onun Mevlana'ya, Doğu mistisizmine en çok ilgi duyduğu ve yaklaştığı dönemin ürünleridir. Orhon'un Paris'te 50'li yıllarda başlayan sanat üretimi 1964'e gelindiğinde büyük boy yağlıboya tuvalle adeta zirveye ulaşır. Orhon'un eserleri Sainsbury çifti tarafından alınır ve sanatçı o dönemin öncü galericilerinden önce IrisCleret tarafından, daha sonra ise Lucien Duran tarafından temsil edilir. 1964'te Türk vatandaşlığını yitirmemek için memleketine dönen ve askerlik görevini yapan Orhon; Türkiye'de kaldığı 1967 senesine kadar geçen sürede ise büyük boy tuvalerden guajlara doğru gider. Kızı Bénédicte Schribaux'nun aktardığına göre başlangıçta kağıt üzerine yaptığı guajların bir hazırlık çalışması olduğunun kanıtları vardır; derken bu çalışmalar sanatın en özüne, en ince, en güzel haline dönüşür.³ 1967'de Paris'e döndüğünde Mübin nasıl bir ruh hali içindedir ki; bu içe döndüğü, mistik çalışmalarını ortaya koyar? Mübin, Paris'e döndüğünde Paris'i bıraktığı gibi bulamaz. Abidin Dino Mübin'in Paris'e dönüşünü şöyle açıklar: "Paris galerileri, uzaklaşan sanatçılardan hiç hoşlanmazlar. Paris'e döndüğünde bütün kapılar yüzüne kapanmıştı, her şeye sil baştan başlamak gerekiyordu."⁴ Mübin, Paris'e dönüşünden sonra bir tavan arasında "Resim bile yapamadım." dediği kadar zor günler geçirir.⁵ Feridun Aksın, 1971'de Paris'e gittiğinde Mübin'in kendini biraz toparladığını ama bu yılların da onun için zor yıllar olduğunu aktarır.⁶ Mübin'in guajları, işte böyle bir ruh hali içinde üretilmiştir.

Renklerin envai çeşit tonlarının yan yana, alt alta, üst üste geçtiği bu guajlarda bazen düz bir çizgiyi takip ediyor gözlerim, bazen adeta bir kapıya dönüşmüş açıklıklardan içeri giriyorum, bazen de ışık huzmesi resmin ötesini düşündürüyor bana. Sadece gözle kavramının mümkün olmadığı, başka bir deyişle retinal olmayan bir resim söz konusu; dolayısıyla duyular da devreye giriyor. Guajların mistisizmi izleyiciyi etkisi altına alıyor. Son derece içsel bir dokunuş söz konusu. İzleyici, tam olarak soyut sanatın amaçladığı gibi, Orhon'un guajlarına bakarken başka bir gerçekliğin, dış dünyadan arınmış başka bir mekanın izini sürüyor. Mübin'in guajlarına bakarken onun en derin sırlarına, ruhunun en gizli saklı köşelerine, kurduğu/kurguladığı dünyaya çok yaklaştığını fakat yine de kapıdan içeri giremediğimi hissediyorum. Tıpkı Franz Kafka'nın nefis romanı Şato'da ana karakter K'nın sürekliliği şatonun yakınlarında nöbet tutup bir türlü içeri girememesi gibi... Kendimi K. gibi hissederek Mübin'in dünyasının etrafında dolaşıyorum. Sergiden çıktuktan sonra, Mübin'in "Kafkaesk" dünyasına dair düşünceler zihnimde dolanıyorken, Abidin Dino'nun sanatçının Kafka'ya olan düşkünlüğüne dair yazdıklarıyla karşılaşıyorum. Şöyle diyor Dino: "1950'li yılların Paris'inde aydın çevrelerde Marx'çı düşünce egemendi. Mübin Marx'tan çok Kafka'da buluyordu kendini. Toplum sorunlarına karşı ilgisiz değildi; ama yaşadığı kişisel bunalımın kahramanı Kafka'dan başkası olamazdı." Mübin'in Kafka'ya olan düşkünlüğü, çalışmalarında -özellikle guajlarında- Kafkaesk bir tavır olduğuna dair düşüncemi daha da güçlendiriyor.

Kağıt üzerine yapılan guajlara bakarken kendimi tasavvufta ışık üzerine düşünürken buluyorum; çünkü Mübin'in ışığı, başka ressamın ışığından çok farklı, onu "nevi şahsına münhasır" yapan unsurlardan biri de bu içsel ışık. "Paris Dervişi" 5 Aralık'a kadar İstanbul'da rengin envai çeşit tonu arasında dolaşmaya devam edecek.

¹Necmi Sönmez, "Mübin Orhon'un Resimlerindeki İmge-Form Bütünlüğü Üzerine", s.8-18, Milli Reasürans Yayınları.

²Sezer Tansuğ, **Onurlu Bir İstanbul Efendisiydi Mübin Orhon...**, Cumhuriyet Gazetesi, 2 Mayıs 1981.

³Benedicte Schribaux, **Mübin Rengin Ustası**, Mübin Orhon: Robert ve Lisa Sainsbury Koleksiyonu Sergi Kataloğu, Galeri Nev, Ankara, 2011, s. 22.

⁴Aktaran; Feridun Aksın, **Yoksa Biz Bu Dünyadan Değil Miydik?**, Cumhuriyet Gazetesi, 17 Ekim 1996.

⁵Aktaran; Feridun Aksın, **Yoksa Biz Bu Dünyadan Değil Miydik?**, Cumhuriyet Gazetesi, 17 Ekim 1996.